ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 25ης Ιανουαρίου 2022*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Οδηγία 2012/19/ΕΕ – Απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού – Υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια – Αναδρομική ισχύς – Αρχή της ασφάλειας δικαίου – Εσφαλμένη μεταφορά οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο – Ευθύνη του κράτους μέλους»

Στην υπόθεση C-181/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Nejvyšší soud (Ανώτατο Δικαστήριο, Τσεχική Δημοκρατία) με απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 24 Απριλίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

VYSOČINA WIND a.s.

κατά

Česká republika - Ministerstvo životního prostředí,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev (εισηγητή), A. Prechal, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, E. Regan, N. Jääskinen, I. Ziemele και J. Passer, προέδρους τμήματος, M. Ilešič, T. von Danwitz, M. Safjan, A. Kumin και N. Wahl, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η VYSOČINA WIND a.s., εκπροσωπούμενη από τον M. Flora, advokát,

– η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil καθώς και από την L. Dvořáková,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller και την S. Heimerl,

* Γλώσσα διαδικασίας: η τσεχική.

– το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τις C. Ionescu Dima και O. Hrstková Šolcová καθώς και από τον W. D. Kuzmienko,

– το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από την A. Maceroni και τον M. Moore,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Haasbeek και τον P. Ondrůšek,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 15ης Ιουλίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 13 της οδηγίας 2012/19/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) (ΕΕ 2012, L 197, σ. 38).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της VYSOČINA WIND a.s., επιχείρησης που εκμεταλλεύεται ηλιακή μονάδα παραγωγής ενέργειας, και του Česká republika – Ministerstvo životního prostředí (Υπουργείου Περιβάλλοντος, Τσεχική Δημοκρατία) σχετικά με αγωγή αποζημίωσης την οποία άσκησε η ως άνω εταιρία με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υποστηρίζει ότι υπέστη λόγω της φερόμενης ως εσφαλμένης μεταφοράς της οδηγίας 2012/19 στο εσωτερικό δίκαιο.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2002/96/ΕΚ

3 Η οδηγία 2002/96/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) (ΕΕ 2003, L 37, σ. 24), όριζε στο άρθρο 7, παράγραφος 3, ότι, για τον υπολογισμό των στόχων αξιοποίησης των αποβλήτων ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι παραγωγοί ή οι ενεργούντες για λογαριασμό τους τρίτοι να κρατούν στοιχεία σχετικά με τη μάζα των ΑΗΗΕ, των κατασκευαστικών τους στοιχείων, υλικών και ουσιών κατά την είσοδο και έξοδο από την εγκατάσταση επεξεργασίας ή/και κατά την είσοδο στην εγκατάσταση αξιοποίησης ή ανακύκλωσης.

4 Το άρθρο 9 της οδηγίας αυτής, το οποίο έφερε τον τίτλο «Χρηματοδότηση ως προς τα ΑΗΗΕ μη οικιακής προέλευσης», όριζε τα εξής:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, [το αργότερο από] τις 13 Αυγούστου 2005, η χρηματοδότηση του κόστους συλλογής, επεξεργασίας, αξιοποίησης και περιβαλλοντικώς ενδεδειγμένης διάθεσης ΑΗΗΕ μη οικιακής προέλευσης, τα οποία προέρχονται από προϊόντα που διατίθενται στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, παρέχεται από τους παραγωγούς.

Για τα ΑΗΗΕ από προϊόντα που διατέθηκαν στην αγορά πριν από τις 13 Αυγούστου 2005 (“ιστορικά απόβλητα”), οι παραγωγοί αναλαμβάνουν τη χρηματοδότηση της δαπάνης διαχείρισης. Τα κράτη μέλη μπορούν, εναλλακτικά, να προβλέπουν ότι οι χρήστες πλην των νοικοκυριών είναι επίσης υπεύθυνοι, εν μέρει ή καθ’ ολοκληρίαν, για αυτή τη χρηματοδότηση.

Με την επιφύλαξη της παρούσας οδηγίας, οι παραγωγοί και οι χρήστες πλην των νοικοκυριών μπορούν να συνάπτουν συμφωνίες οι οποίες να προβλέπουν άλλο τρόπο χρηματοδότησης.»

5 Το άρθρο 13 της οδηγίας 2002/96, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2008/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2008 (ΕΕ 2008, L 81, σ. 65), προέβλεπε τα εξής:

«Εγκρίνονται τυχόν τροποποιήσεις που είναι αναγκαίες για την προσαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 3[,] του παραρτήματος ΙΒ (ιδίως προκειμένου να προστεθούν, ενδεχομένως, τα οικιακά φωτιστικά, οι λαμπτήρες πυράκτωσης και τα φωτοβολταϊκά προϊόντα, ήτοι οι ηλιακές γεννήτριες ηλεκτρισμού), του παραρτήματος ΙΙ (ιδίως προκειμένου να ληφθούν υπόψη νέες εξελίξεις της τεχνικής επεξεργασίας ΑΗΗΕ), και των παραρτημάτων ΙΙΙ και IV στην επιστημονική και τεχνική πρόοδο. Τα μέτρα αυτά, που έχουν ως αντικείμενο την τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων της παρούσας οδηγίας, θεσπίζονται σύμφωνα με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο στην οποία παραπέμπει το άρθρο 14 παράγραφος 3.

Πριν από κάθε τροποποίηση των παραρτημάτων, η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή συμβουλεύεται, μεταξύ άλλων, τους παραγωγούς ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τους ανακυκλωτές, τους υπεύθυνους επεξεργασίας και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και τις ενώσεις [εργαζομένων] και καταναλωτών.»

Η οδηγία 2003/108/ΕΚ

6 Κατά την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2003/108/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2003, για τροποποίηση της οδηγίας 2002/96 (ΕΕ 2003, L 345, σ. 106):

«Σύμφωνα με την κοινή δήλωση, η Επιτροπή εξέτασε τις οικονομικές επιπτώσεις για τους παραγωγούς συνεπεία της υφιστάμενης διατύπωσης του άρθρου 9 της οδηγίας [2002/96] και διαπίστωσε ότι η υποχρέωση παραλαβής των ΑΗΗΕ που διατέθηκαν στην αγορά κατά το παρελθόν δημιουργεί αναδρομική ευθύνη για την οποία δεν έχει ληφθεί πρόνοια και η οποία ενδεχομένως να εκθέσει ορισμένους εκ των παραγωγών σε σοβαρούς οικονομικούς κινδύνους.»

7 Η οδηγία 2003/108 αντικατέστησε το άρθρο 9 της οδηγίας 2002/96 με το ακόλουθο κείμενο:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, [το αργότερο από] τις 13 Αυγούστου 2005, η χρηματοδότηση των δαπανών για τη συλλογή, την επεξεργασία, την ανάκτηση και την περιβαλλοντικώς ορθή διάθεση των ΑΗΗΕ από χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, για προϊόντα που διατίθενται στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, να παρέχεται από τους παραγωγούς.

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, [το αργότερο από] τις 13 Αυγούστου 2005, η χρηματοδότηση των δαπανών διαχείρισης για τα ΑΗΗΕ από προϊόντα που διατίθενται στην αγορά πριν από τις 13 Αυγούστου 2005 (ιστορικά απόβλητα), να διέπεται από τα οριζόμενα στο τρίτο και τέταρτο εδάφιο.

Για τα ιστορικά απόβλητα που αντικαθίστανται από νέα ισοδύναμα προϊόντα ή από νέα προϊόντα που καλύπτουν την ίδια λειτουργία, η χρηματοδότηση των δαπανών επιβαρύνει τους παραγωγούς αυτών των προϊόντων κατά την παροχή τους. Τα κράτη μέλη δύνανται, εναλλακτικώς, να προβλέπουν ότι οι χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, μπορούν επίσης να καθίστανται, εν μέρει ή πλήρως, υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση αυτή.

Για τα λοιπά ιστορικά απόβλητα, η χρηματοδότηση των δαπανών επιβαρύνει τους χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών.

2. Οι παραγωγοί και οι χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, δύνανται, υπό την επιφύλαξη της παρούσας οδηγίας, να συνάπτουν συμφωνίες που να προβλέπουν άλλες μεθόδους χρηματοδότησης.»

Η οδηγία 2008/98/ΕΚ

8 Η οδηγία 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (ΕΕ 2008, L 312, σ. 3), ορίζει στο άρθρο 3, σημείο 1, ως «απόβλητα» «κάθε ουσία ή αντικείμενο το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει».

9 Το άρθρο 14 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Σύμφωνα με την αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”, το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων βαρύνει τον αρχικό παραγωγό αποβλήτων, τον τρέχοντα ή τους προηγούμενους κατόχους αποβλήτων.

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν ότι το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων βαρύνει εν μέρει ή πλήρως τον παραγωγό του προϊόντος από το οποίο προέρχονται τα απόβλητα και ότι οι διανομείς αυτού του προϊόντος μπορούν να μοιράζονται το σχετικό κόστος.»

Η οδηγία 2012/19

10 Η οδηγία 2012/19 κατήργησε την οδηγία 2002/96.

11 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 12 και 23 της οδηγίας 2012/19 έχουν ως εξής:

«(9) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει να συμπεριλάβει όλα τα είδη [ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΗΗΕ)] που χρησιμοποιούνται από τους καταναλωτές, καθώς και τα είδη ΗΗΕ που προορίζονται για επαγγελματική χρήση. Η παρούσα οδηγία πρέπει να εφαρμόζεται με την επιφύλαξη της νομοθεσίας της Ένωσης για τις απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας, που προστατεύει όλους τους συντελεστές οι οποίοι έρχονται σε επαφή με τα ΑΗΗΕ, καθώς και της ειδικής νομοθεσίας της Ένωσης για τη διαχείριση των αποβλήτων […] και της νομοθεσίας της Ένωσης για τον σχεδιασμό των προϊόντων […]. Οι στόχοι της παρούσας οδηγίας μπορούν να επιτευχθούν χωρίς τη υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής της των μόνιμων εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας, όπως είναι οι εξέδρες εξόρυξης πετρελαίου, τα συστήματα μεταφοράς αποσκευών στους αερολιμένες και οι ανελκυστήρες. Ωστόσο, ο εξοπλισμός που περιλαμβάνεται σε τέτοιου είδους εγκαταστάσεις χωρίς να είναι ειδικά σχεδιασμένος για τέτοιου είδους εγκαταστάσεις, και μπορεί να επιτελεί τη λειτουργία

του ακόμα κι όταν δεν αποτελεί μέρος αυτών πρέπει να περιληφθεί στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας. Τέτοιος εξοπλισμός είναι, για παράδειγμα, τα συστήματα φωτισμού και τα φωτοβολταϊκά πλαίσια.

[…]

(12) Η καθιέρωση, με την παρούσα οδηγία, της ευθύνης του παραγωγού είναι ένα από τα μέσα ενθάρρυνσης του σχεδιασμού και της παραγωγής ειδών ΗΗΕ που λαμβάνουν πλήρως υπόψη και διευκολύνουν την επισκευή, την πιθανή αναβάθμιση, την επαναχρησιμοποίηση, την αποσυναρμολόγηση και την ανακύκλωσή τους.

[…]

(23) […] Τα κράτη μέλη πρέπει να ενθαρρύνουν τους παραγωγούς να αναλαμβάνουν πλήρως την ευθύνη συλλογής των ΑΗΗΕ, ιδίως χρηματοδοτώντας τη συλλογή τους από ολόκληρη την αλυσίδα αποβλήτων, […] σύμφωνα με την αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει". Προκειμένου να αποκομισθούν τα μέγιστα δυνατά οφέλη από την αρχή της ευθύνης του παραγωγού, κάθε παραγωγός πρέπει να είναι υπεύθυνος για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από τα δικά του προϊόντα. Ο παραγωγός πρέπει να μπορεί να επιλέγει εάν θα εκπληρώσει την υποχρέωση αυτή ατομικά ή με το να ενταχθεί σε συλλογικό σύστημα. Κάθε παραγωγός, όταν διαθέτει ένα προϊόν στην αγορά, πρέπει να παρέχει οικονομική εγγύηση ώστε το κόστος της διαχείρισης των ΑΗΗΕ από ορφανά προϊόντα να μην επιβαρύνει την κοινωνία ή τους υπόλοιπους παραγωγούς. Την ευθύνη για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των ιστορικών αποβλήτων πρέπει να μοιράζονται όλοι οι παραγωγοί στο πλαίσιο συλλογικών συστημάτων χρηματοδότησης, στα οποία συνεισφέρουν αναλογικά όλοι οι παραγωγοί που είναι ενεργοί στην αγορά όταν ανακύπτει το κόστος. […] Για εξοπλισμό με μεγάλο κύκλο ζωής, που υπάγεται πλέον στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, όπως για παράδειγμα τα φωτοβολταϊκά πλαίσια, θα πρέπει να είναι δυνατή η βέλτιστη αξιοποίηση των υφιστάμενων δομών συλλογής και ανάκτησης, με την προϋπόθεση να τηρούνται αντίστοιχες απαιτήσεις με βάση την παρούσα οδηγία.»

12 Η οδηγία αυτή, κατά το άρθρο της 1, «ορίζει μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας με την πρόληψη ή μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της παραγωγής και της διαχείρισης [ΑΗΗΕ], καθώς και με τον περιορισμό των συνολικών επιπτώσεων της χρήσης των πόρων και τη βελτίωση της αποδοτικότητάς της, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 4 της οδηγίας [2008/98], συμβάλλοντας έτσι στη αειφόρο ανάπτυξη».

13 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στον [ΗΗΕ] ως εξής:

α) από τις 13 Αυγούστου 2012 έως τις 14 Αυγούστου 2018 (μεταβατική περίοδος), υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 3, στον ΗΗΕ που υπάγεται στις κατηγορίες του παραρτήματος Ι. Το παράρτημα ΙΙ περιέχει μη εξαντλητικό κατάλογο ειδών ΗΗΕ που υπάγονται στις κατηγορίες του παραρτήματος Ι·

β) από τις 15 Αυγούστου 2018, σε όλο τον ΗΗΕ, υπό την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4. Όλος ο ΗΗΕ κατατάσσεται στις κατηγορίες του παραρτήματος ΙΙΙ. Το παράρτημα IV περιέχει μη εξαντλητικό κατάλογο ειδών ΗΗΕ που εμπίπτουν στις κατηγορίες του παραρτήματος ΙΙΙ (ανοικτός κατάλογος).»

14 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α′, της οδηγίας αυτής ορίζει ότι ως «ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός» ή «ΗΗΕ» νοείται «ο εξοπλισμός η ορθή λειτουργία του οποίου εξαρτάται από ηλεκτρικά ρεύματα ή ηλεκτρομαγνητικά πεδία και ο εξοπλισμός για την παραγωγή, τη μεταφορά και τη μέτρηση των ρευμάτων και πεδίων αυτών, ο οποίος έχει σχεδιασθεί για να λειτουργεί υπό ονομαστική τάση έως 1 000 V εναλλασσομένου ρεύματος ή έως 1 500 V συνεχούς ρεύματος».

15 Επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε′, της ίδιας οδηγίας, «απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού» ή «ΑΗΗΕ» είναι «ο ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός που θεωρείται απόβλητο κατά την έννοια του άρθρου 3 παράγραφος 1 της οδηγίας [2008/98], συμπεριλαμβανομένων όλων των κατασκευαστικών στοιχείων, των συναρμολογημένων μερών και των αναλωσίμων, που συνιστούν τμήμα του προϊόντος κατά τον χρόνο απόρριψής του».

16 Κατά το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας:

«Με την επιφύλαξη των απαιτήσεων της ενωσιακής νομοθεσίας για την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και το σχεδιασμό προϊόντων, […] τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τη συνεργασία παραγωγών και ανακυκλωτών και τη λήψη μέτρων που προάγουν τον σχεδιασμό και την παραγωγή ΗΗΕ με κύριο σκοπό να διευκολυνθούν η επαναχρησιμοποίηση, η αποσυναρμολόγηση και η ανάκτηση των ΑΗΗΕ, των κατασκευαστικών τους στοιχείων και των υλικών τους. […]»

17 Το άρθρο 12 της οδηγίας 2012/19, το οποίο φέρει τον τίτλο «Χρηματοδότηση ως προς τα ΑΗΗΕ οικιακής προέλευσης», ορίζει στην παράγραφο 4 ότι τα ΑΗΗΕ που προέρχονται από προϊόντα που είχαν διατεθεί στην αγορά πριν από τις 13 Αυγούστου 2005 ή κατά την ημερομηνία αυτή πρέπει να θεωρούνται ως «ιστορικά απόβλητα».

18 Το άρθρο 13 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Χρηματοδότηση ως προς τα ΑΗΗΕ από άλλους χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, για προϊόντα που διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, οι δαπάνες για τη συλλογή, την επεξεργασία, την ανάκτηση και την περιβαλλοντικώς ορθή διάθεση των ΑΗΗΕ που προέρχονται από άλλους χρήστες πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών να χρηματοδοτούνται από τους παραγωγούς.

Για τα ιστορικά απόβλητα που αντικαθίστανται από νέα ισοδύναμα προϊόντα ή από νέα προϊόντα που επιτελούν την ίδια λειτουργία, η χρηματοδότηση των δαπανών επιβαρύνει τους παραγωγούς αυτών των προϊόντων, όταν τα προμηθεύουν. Τα κράτη μέλη δύνανται, εναλλακτικώς, να προβλέπουν ότι οι άλλοι χρήστες πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, μπορούν επίσης να καθίστανται, εν μέρει ή πλήρως, υπεύθυνοι για τη χρηματοδότηση αυτή.

Για τα λοιπά ιστορικά απόβλητα, η χρηματοδότηση των δαπανών επιβαρύνει τους χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών.

2. Οι παραγωγοί και οι χρήστες, πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, δύνανται, υπό την επιφύλαξη της παρούσας οδηγίας, να συνάπτουν συμφωνίες που να προβλέπουν άλλες μεθόδους χρηματοδότησης.»

19 Το άρθρο 24, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θέτουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία έως τις 14 Φεβρουαρίου 2014. Ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων.»

20 Στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2012/19, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατηγορίες ΗΗΕ που καλύπτει η παρούσα οδηγία κατά τη μεταβατική περίοδο του άρθρου 2 παράγραφος 1 στοιχείο α)», γίνεται μνεία στα φωτοβολταϊκά πλαίσια. Τα εν λόγω πλαίσια περιλαμβάνονται επίσης, αφενός, στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας αυτής, το οποίο περιέχει μη εξαντλητικό κατάλογο ΗΗΕ των κατηγοριών του εν λόγω παραρτήματος Ι, και, αφετέρου, στο παράρτημα IV της εν λόγω οδηγίας, το οποίο περιέχει μη εξαντλητικό κατάλογο ΗΗΕ των κατηγοριών του παραρτήματος ΙΙΙ της ίδιας οδηγίας.

Το τσεχικό δίκαιο

21 Η Τσεχική Δημοκρατία εκπλήρωσε τις απορρέουσες από την οδηγία 2002/96 υποχρεώσεις της, εκδίδοντας ειδικότερα τον zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů (νόμο 185/2001 περί αποβλήτων και για την τροποποίηση ορισμένων νόμων, στο εξής: νόμος περί αποβλήτων).

22 Στις 30 Μαΐου 2012 προστέθηκε στον νόμο αυτό νέο άρθρο, το άρθρο 37p, το οποίο καθιέρωσε μηχανισμό χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, οι φορείς εκμετάλλευσης ηλιακών μονάδων παραγωγής ενέργειας υποχρεούνται, καταβάλλοντας τέλη ανακύκλωσης, να χρηματοδοτούν το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια που είχαν διατεθεί στην αγορά το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2013. Προς τον σκοπό αυτόν, οι φορείς εκμετάλλευσης υποχρεώθηκαν να συνάψουν, το αργότερο έως τις 30 Ιουνίου 2013, σύμβαση η οποία να εγγυάται ένα συλλογικό σύστημα χρηματοδότησης, με σκοπό τη διασφάλιση, την 1η Ιανουαρίου 2019 το αργότερο, της εν λόγω χρηματοδότησης. Όσον αφορά τα φωτοβολταϊκά πλαίσια που διατέθηκαν στην αγορά μετά την 1η Ιανουαρίου 2013, προβλέφθηκε ότι η εν λόγω υποχρέωση βαρύνει τους παραγωγούς των πλαισίων αυτών.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

23 Η VYSOČINA WIND εκμεταλλεύεται ηλιακή μονάδα παραγωγής ενέργειας, η οποία τέθηκε σε λειτουργία το 2009 και είναι εξοπλισμένη με φωτοβολταϊκά πλαίσια που διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, αλλά πριν από την 1η Ιανουαρίου 2013.

24 Σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 37p του νόμου περί αποβλήτων υποχρέωση, η εταιρία αυτή συμμετείχε στη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των προερχόμενων από φωτοβολταϊκά πλαίσια αποβλήτων και, για τον λόγο αυτόν, κατέβαλε τέλη συνολικού ύψους 1 613 773,24 τσεχικών κορωνών (CZK) (περίπου 59 500 ευρώ) κατά τα έτη 2015 και 2016.

25 Εκτιμώντας ότι η ως άνω υποχρέωση ήταν άμεση απόρροια της εσφαλμένης μεταφοράς της οδηγίας 2012/19 από την Τσεχική Δημοκρατία στο εσωτερικό δίκαιο και ότι η καταβολή των συγκεκριμένων τελών συνιστούσε ζημία, η VYSOČINA WIND άσκησε αγωγή αποζημίωσης κατά του εν λόγω κράτους μέλους ενώπιον του Obvodní soud pro Prahu 10 (πρωτοδικείου 10ου τομέα Πράγας, Τσεχική Δημοκρατία). Ειδικότερα, η εταιρία αυτή εκτιμά ότι το άρθρο 37p του νόμου

περί αποβλήτων αντιβαίνει στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 το οποίο ορίζει ότι ο παραγωγός του ΗΗΕ, και όχι ο χρήστης του, βαρύνεται με τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005.

26 Με απόφαση της 6ης Απριλίου 2018, το προαναφερθέν δικαστήριο δέχθηκε την αγωγή στο σύνολό της. Η Τσεχική Δημοκρατία άσκησε έφεση κατά της πρωτοβάθμιας απόφασης ενώπιον του Městský soud v Praze (περιφερειακού δικαστηρίου Πράγας, Τσεχική Δημοκρατία), το οποίο την απέρριψε ως αβάσιμη με απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2018. Κατά το δικαστήριο αυτό, από το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 προκύπτει σαφώς ότι η χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005 πρέπει να διασφαλίζεται από τους παραγωγούς, οπότε το άρθρο 37p του νόμου περί αποβλήτων δεν είναι σύμφωνο με την οδηγία καθόσον εξακολουθεί να επιβάλλει την υποχρέωση αυτή στους χρήστες.

27 Ως εκ τούτου, η Τσεχική Δημοκρατία άσκησε αναίρεση ενώπιον του Nejvyšší soud (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Τσεχική Δημοκρατία) υποστηρίζοντας, πρώτον, ότι διά της ερμηνείας αυτής του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 προσδίδεται στη διάταξη παράνομος αναδρομικός χαρακτήρας. Δεύτερον, ορισμένοι παραγωγοί οι οποίοι είχαν διαθέσει στην αγορά φωτοβολταϊκά πλαίσια μεταξύ των ετών 2005 και 2013 δεν ασκούσαν πλέον δραστηριότητα, με αποτέλεσμα να μη διασφαλίζεται η χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από τα εν λόγω πλαίσια. Τρίτον, η Τσεχική Δημοκρατία φρονεί ότι η μη υποβολή παρατηρήσεων από την Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας EU pilot σχετικά με τη μεταφορά της οδηγίας 2012/19 στο εθνικό δίκαιο καθώς και η μη κίνηση διαδικασίας λόγω παραβάσεως από το θεσμικό αυτό όργανο κατά της Τσεχικής Δημοκρατίας αποδεικνύουν ότι το εν λόγω κράτος μέλος μετέφερε ορθώς την οδηγία 2012/19 στο εσωτερικό δίκαιο, όπως επιβεβαίωσε η Επιτροπή κατά τη διάρκεια διμερούς συνάντησης που έλαβε χώρα την 1η Οκτωβρίου 2018.

28 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, καθόσον, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι, κατά την εν λόγω διάταξη, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιβάλλουν στους παραγωγούς την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά μετά τις 14 Φεβρουαρίου 2014, οπότε έληξε η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, και ότι τα κράτη μέλη δύνανται να επιβάλλουν την υποχρέωση αυτή στους χρήστες για τα «ιστορικά απόβλητα» που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά πριν από τις 13 Αυγούστου 2005, ανακύπτει, αντιθέτως, ζήτημα όσον αφορά την εφαρμογή της υποχρέωσης χρηματοδότησης στην περίπτωση των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά κατά το διάστημα μεταξύ 13 Αυγούστου 2005 και 14 Φεβρουαρίου 2014.

29 Κατά το αιτούν δικαστήριο, πρέπει, κατ' αρχάς, να καθοριστεί ο χρόνος γένεσης της υποχρέωσης χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια. Το εν λόγω δικαστήριο συμμερίζεται συναφώς την άποψη της ενάγουσας της κύριας δίκης ότι η υποχρέωση αυτή θεωρείται ότι γεννάται το πρώτον με την εμφάνιση των αποβλήτων και όχι, όπως ισχυρίζεται η Τσεχική Δημοκρατία, με τη διάθεση των εν λόγω πλαισίων στην αγορά. Κατά συνέπεια, εκτιμά ότι εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2012/19 τα φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά πριν από τη λήξη της

προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, στις 14 Φεβρουαρίου 2014, και παράγουν απόβλητα μετά την ημερομηνία αυτή, οπότε η υποχρέωση που επιβάλλει συναφώς το άρθρο 13, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ουδόλως έχει αναδρομική ισχύ.

30 Ακολούθως, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το αν η οδηγία 2012/19 μεταφέρθηκε ορθά στην τσεχική έννομη τάξη, δεδομένου ότι, πρώτον, η ίδια η Επιτροπή, κατά την έκδοση της οδηγίας 2003/108 για τροποποίηση της οδηγίας 2002/96, διαπίστωσε ότι η υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από προϊόντα διατεθέντα στην αγορά πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο δημιουργούσε υποχρέωση έχουσα αναδρομικά αποτελέσματα, ικανή να εκθέσει τους παραγωγούς σε σοβαρούς οικονομικούς κινδύνους, η δε διαπίστωση αυτή θα μπορούσε να ισχύσει κατ' ανάλογο τρόπο και στην περίπτωση των φωτοβολταϊκών πλαισίων που υπήχθησαν για πρώτη φορά στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης με την οδηγία 2012/19. Δεύτερον, εκτιμά ότι τίθεται ζήτημα κλονισμού της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των παραγωγών φωτοβολταϊκών πλαισίων οι οποίοι δεν μπορούσαν να υποθέσουν ότι επρόκειτο να τους επιβληθεί τέτοιου είδους υποχρέωση χρηματοδότησης για απόβλητα προερχόμενα από πλαίσια που είχαν ήδη κατά το παρελθόν διατεθεί στην αγορά, οπότε δεν είχαν μετακυλίσει το κόστος της χρηματοδότησης αυτής στην τιμή των προϊόντων τους. Τρίτον, κατά το αιτούν δικαστήριο, επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση στους χρήστες που ήδη εκπλήρωναν την προβλεπόμενη από το εθνικό δίκαιο υποχρέωση χρηματοδότησης πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 2012/19 στο εσωτερικό δίκαιο και σε εκείνους που δεν εκπλήρωναν την εν λόγω υποχρέωση. Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ούτε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, η Ελληνική Δημοκρατία και η Δημοκρατία της Αυστρίας μετέφεραν την εν λόγω οδηγία στο εσωτερικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να εξακολουθεί να βαρύνει τους παραγωγούς η υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από προϊόντα διατεθέντα στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005.

31 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον η εθνική νομοθεσία αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης στον βαθμό που, μετά την έκδοση της οδηγίας 2012/19, διατηρήθηκαν σε ισχύ οι συμβάσεις τις οποίες ήταν υποχρεωμένοι να συνάψουν οι φορείς εκμετάλλευσης ηλιακών μονάδων παραγωγής ενέργειας προκειμένου να διασφαλίσουν τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια και δυνάμει των οποίων τα σχετικά τέλη καταβάλλονται σε δόσεις, παρότι σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία η χρηματοδότηση αυτή βαρύνει τον παραγωγό.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Nejvyšší soud (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 13 της οδηγίας 2012/19 την έννοια ότι απαγορεύει σε κράτος μέλος να επιβάλλει στους χρήστες και όχι στους παραγωγούς την υποχρέωση χρηματοδοτήσεως του κόστους της συλλογής, της επεξεργασίας, της ανακτήσεως και της περιβαλλοντικώς ορθής διαθέσεως των ΑΗΗΕ που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά [το αργότερο έως] την 1η Ιανουαρίου 2013;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: ασκεί επιρροή, για την εκτίμηση των προϋποθέσεων στοιχειοθετήσεως της ευθύνης κράτους μέλους για ζημία προκληθείσα σε ιδιώτη λόγω παραβάσεως του δικαίου της Ένωσης, περίσταση όπως αυτή της κύριας δίκης, κατά την οποία το οικείο κράτος μέλος είχε ρυθμίσει σε εθνικό επίπεδο τον τρόπο χρηματοδοτήσεως των αποβλήτων φωτοβολταϊκών πλαισίων ήδη πριν από την έκδοση της οδηγίας [2012/19], δυνάμει της οποίας τα φωτοβολταϊκά πλαίσια υπήχθησαν

στη ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης και επιβλήθηκε στους παραγωγούς η υποχρέωση κάλυψης των σχετικών δαπανών, και δη και ως προς τα φωτοβολταϊκά πλαίσια που διατέθηκαν στην αγορά πριν από την εκπνοή της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας (και πριν από τη θέσπιση της ρυθμίσεως σε επίπεδο Ένωσης);»

33 Σύμφωνα με το άρθρο 61, παράγραφος 1, του Κανονισμού του Διαδικασίας, το Δικαστήριο κάλεσε τους διαδίκους της κύριας δίκης και τους κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης λοιπούς ενδιαφερομένους να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένες ερωτήσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, το κύρος του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

34 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2013 στους χρήστες των εν λόγω πλαισίων και όχι στους παραγωγούς τους.

35 Προκαταρκτικώς, διαπιστώνεται ότι, καίτοι το ερώτημα αυτό αφορά τυπικώς μόνον την ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, εντούτοις από το σκεπτικό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης ως προς το κύρος της διάταξης αυτής λαμβανομένου υπόψη του ενδεχόμενου αναδρομικού αποτελέσματός της. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει κατ' ουσίαν ότι θα μπορούσε να προκύψει τέτοιο αποτέλεσμα διότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι η χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια πρέπει να αναλαμβάνεται από τους παραγωγούς όταν τα απόβλητα προέρχονται από προϊόντα που διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, ημερομηνία κατά την οποία δεν είχε ακόμη εκπνεύσει η προθεσμία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο που τάσσει η οδηγία. Επομένως, με βάση την ίδια διάταξη, είναι δυνατή η στοιχειοθέτηση αναδρομικής ευθύνης ικανής να εκθέσει τους παραγωγούς σε σοβαρούς οικονομικούς κινδύνους.

36 Μολονότι στο πλαίσιο της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου για την εφαρμογή του άρθρου 267 ΣΛΕΕ εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να αποφασίζουν κατά πόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα είναι λυσιτελή, το Δικαστήριο παραμένει εντούτοις το μόνο αρμόδιο να συναγάγει από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το αιτούν δικαστήριο εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης τα οποία, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς, χρήζουν ερμηνείας ή εκτίμησης του κύρους (απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, Compagnie des pêches de Saint-Malo, C-212/19, EU:C:2020:726, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37 Κατά συνέπεια, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, πρέπει να εξεταστεί επίσης το κύρος του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 υπό το πρίσμα της αρχής της ασφάλειας δικαίου, στο μέτρο που η εν λόγω διάταξη απαιτεί η χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια να

διασφαλίζεται από τους παραγωγούς όσον αφορά τα απόβλητα που προέρχονται από τα πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, ήτοι σε ημερομηνία προγενέστερη της έναρξης ισχύος της οδηγίας.

38 Επομένως, είναι, κατ' αρχάς, αναγκαία η ερμηνεία του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο. Σε περίπτωση που η διάταξη αυτή ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005 στους χρήστες των πλαισίων αυτών και όχι στους παραγωγούς τους, θα είναι, στη συνέχεια, αναγκαίο να εξεταστεί το κύρος της εν λόγω διάταξης.

39 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι, κατά πάγια νομολογία, τυχόν ερμηνεία διάταξης του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να καταστήσει άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας το σαφές και επακριβές γράμμα αυτής της διάταξης (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, Czop και Punakova, C-147/11 και C-148/11, EU:C:2012:538, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επομένως, εφόσον η έννοια διάταξης του δικαίου της Ένωσης προκύπτει χωρίς αμφισημία από το ίδιο το γράμμα της, το Δικαστήριο δεν μπορεί να αποκλίνει από την ερμηνεία αυτή.

40 Εν προκειμένω, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, για προϊόντα που διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, οι δαπάνες για τη συλλογή, την επεξεργασία, την ανάκτηση και την περιβαλλοντικώς ορθή διάθεση των ΑΗΗΕ που προέρχονται από άλλους χρήστες πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών να χρηματοδοτούνται από τους παραγωγούς.

41 Κατά τον ορισμό του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της οδηγίας αυτής, στην έννοια των «ΑΗΗΕ» εμπίπτει ο ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός που θεωρείται απόβλητο κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98/ΕΚ, συμπεριλαμβανομένων όλων των κατασκευαστικών στοιχείων, των συναρμολογημένων μερών και των αναλωσίμων, που συνιστούν τμήμα του προϊόντος κατά τον χρόνο απόρριψής του.

42 Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο της 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', η οδηγία 2012/19 εφαρμόζεται από τη μεταβατική περίοδο, η οποία διαρκεί από τις 13 Αυγούστου 2012 έως τις 14 Αυγούστου 2018, στον ΗΗΕ που υπάγεται στις κατηγορίες του παραρτήματος Ι, στις οποίες συγκαταλέγονται ρητώς τα φωτοβολταϊκά πλαίσια, τα δε πλαίσια αυτά μνημονεύονται επίσης στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας, το οποίο συγκεκριμενοποιεί τις εν λόγω κατηγορίες ΗΗΕ, καθώς και στις αιτιολογικές σκέψεις 9 και 23 αυτής, οι οποίες τονίζουν, μεταξύ άλλων, ότι τα προϊόντα με μεγάλο κύκλο ζωής, όπως τα φωτοβολταϊκά πλαίσια, υπάγονται πλέον στις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας.

43 Ως εκ τούτου, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στο σημείο 29 των προτάσεών της, ο νομοθέτης της Ένωσης εκδήλωσε κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο τη βούλησή του να θεωρηθούν τα φωτοβολταϊκά πλαίσια ως ΗΗΕ, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2012/19, και, επομένως, να υπαχθούν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

44 Διαπιστώνεται συνεπώς ότι το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 απαιτεί από τα κράτη μέλη να θεσπίζουν τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις προκειμένου να φέρουν την ευθύνη χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια οι παραγωγοί τους και όχι οι χρήστες τους, εφόσον τα πλαίσια αυτά διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005.

45 Κατά συνέπεια, με την επιφύλαξη της εξέτασης του κύρους του όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005 στους χρήστες των εν λόγω πλαισίων και όχι στους παραγωγούς τους.

46 Λαμβανομένης υπόψη της ερμηνείας αυτής, είναι αναγκαίο, δεύτερον, όπως αναφέρθηκε στις σκέψεις 37 και 38 της παρούσας απόφασης, να εξεταστεί επίσης το κύρος της διάταξης αυτής.

47 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η αρχή της ασφάλειας δικαίου, η οποία συγκαταλέγεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, επιτάσσει οι κανόνες δικαίου να είναι σαφείς και ακριβείς, τα δε αποτελέσματά τους να είναι προβλέψιμα, ιδίως όταν οι κανόνες αυτοί ενδέχεται να έχουν δυσμενείς συνέπειες για τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις, ώστε οι πολίτες να έχουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν σαφώς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και να λαμβάνουν κατά συνέπεια τα μέτρα τους [πρβλ. αποφάσεις της 28ης Μαρτίου 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, σκέψη 161, και της 30ής Απριλίου 2019, Ιταλία κατά Συμβουλίου (Αλιευτική ποσόστωση για τον ξιφία της Μεσογείου), C-611/17, EU:C:2019:332, σκέψη 111 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία]. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν επιτρέπει την αναδρομική εφαρμογή ενός νέου κανόνα δικαίου, ήτοι την εφαρμογή του σε κατάσταση που έχει διαμορφωθεί πριν από την έναρξη ισχύος του, η ίδια αρχή απαιτεί δε κάθε πραγματική κατάσταση να εκτιμάται κατά κανόνα, εκτός αν ρητώς ορίζεται διαφορετικά, βάσει των κανόνων δικαίου που ισχύουν κατά τον χρόνο που η κατάσταση αυτή διαμορφώνεται (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Σεπτεμβρίου 2015, A2A, C-89/14, EU:C:2015:537, σκέψη 37, και της 26ης Μαρτίου 2020, Hungeod κ.λπ., C-496/18 και C-497/18, EU:C:2020:240, σκέψη 94 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

48 Περαιτέρω, ένας νέος κανόνας δικαίου εφαρμόζεται αμέσως στα μελλοντικά αποτελέσματα κατάστασης η οποία γεννήθηκε υπό το κράτος του προγενέστερου νόμου, καθώς και στις νέες έννομες καταστάσεις (αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, σκέψη 50, και της 14ης Μαΐου 2020, Azienda Municipale Ambiente, C-15/19, EU:C:2020:371, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Ωστόσο, το αντίθετο μπορεί να ισχύει, υπό την επιφύλαξη της αρχής της μη αναδρομικότητας των νομικών πράξεων, αν ο νέος αυτός κανόνας συνοδεύεται από ειδικές διατάξεις οι οποίες καθορίζουν συγκεκριμένα τις προϋποθέσεις διαχρονικής εφαρμογής του (αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 2010, Stichting Natuur en Milieu κ.λπ., C-266/09, EU:C:2010:779, σκέψη 32, της 26ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κατά Moravia Gas Storage, C-596/13 P, EU:C:2015:203, σκέψη 32, και της 15ης Ιανουαρίου 2019, E.B., C-258/17, EU:C:2019:17, σκέψη 50).

49 Επίσης, μπορεί, κατ' εξαίρεση, να συμβεί το αντίθετο, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν η γενική εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών της, όταν το απαιτεί ο επιδιωκόμενος σκοπός γενικού συμφέροντος και όταν προστατεύεται δεόντως η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των

ενδιαφερομένων (αποφάσεις της 26ης Απριλίου 2005, «Goed Wonen», C-376/02, EU:C:2005:251, σκέψη 33, και της 19ης Μαρτίου 2009, Mitsui & Co. Deutschland, C-256/07, EU:C:2009:167, σκέψη 32).

50 Εν προκειμένω, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2012/19 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στον μνημονευόμενο στο παράρτημά της Ι εξοπλισμό, στον οποίο συγκαταλέγονται τα φωτοβολταϊκά πλαίσια, από τις 13 Αυγούστου 2012, ημερομηνία η οποία συμπίπτει εξάλλου με την ημερομηνία έναρξης ισχύος της οδηγίας, ήτοι, σύμφωνα με το άρθρο της 26, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* της 24ης Ιουλίου 2012. Αντιθέτως, κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να συμμορφωθούν προς τις διατάξεις της το αργότερο έως τις 14 Φεβρουαρίου 2014.

51 Επομένως, ο κανόνας δικαίου του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 έχει εφαρμογή ratione temporis μόνο στο μέτρο που οι απαριθμούμενες σε αυτό το άρθρο εργασίες συλλογής, επεξεργασίας, ανάκτησης και περιβαλλοντικώς ορθής διάθεσης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διεξάγονται από τις 13 Αυγούστου 2012. Πράγματι, στην περίπτωση που οι οικείες εργασίες διεξήχθησαν πριν από την ως άνω ημερομηνία, τα επίμαχα πλαίσια δεν υφίσταντο πλέον κατά την ημερομηνία αυτή και το σχετικό με τις εργασίες κόστος είχε ήδη ανακύψει κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της οδηγίας 2012/19, οπότε το άρθρο 13, παράγραφος 1, αυτής δεν μπορούσε να έχει εφαρμογή στις εν λόγω εργασίες.

52 Επομένως, υπό το πρίσμα της νομολογίας που παρατίθεται στις σκέψεις 47 και 48 της παρούσας απόφασης, πρέπει να εξεταστεί αν η εφαρμογή του κανόνα δικαίου του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, σύμφωνα με τον οποίο οι παραγωγοί υποχρεούνται να διασφαλίζουν τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005, εφόσον τα εν λόγω πλαίσια έχουν καταστεί ή θα καταστούν απόβλητα από τις 13 Αυγούστου 2012 και εφεξής, είναι ικανή να θίξει κατάσταση διαμορφωθείσα πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής ή αν, αντιθέτως, η εφαρμογή αυτή σκοπεί να ρυθμίσει τα μελλοντικά αποτελέσματα κατάστασης η οποία γεννήθηκε πριν από την έναρξη ισχύος της εν λόγω οδηγίας.

53 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι, κατά την ισχύουσα προ της έκδοσης της οδηγίας 2012/19 νομοθεσία της Ένωσης, η υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονταν από φωτοβολταϊκά πλαίσια ρυθμιζόταν από το άρθρο 14 της οδηγίας 2008/98, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη μπορούσαν να επιλέξουν αν το κόστος της διαχείρισης αυτής θα επιβάρυνε είτε τον νυν ή προγενέστερο κάτοχο των αποβλήτων είτε τον παραγωγό ή τον διανομέα των φωτοβολταϊκών πλαισίων.

54 Κατά συνέπεια, στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος είχε επιλέξει, πριν από την έκδοση της οδηγίας 2012/19, να επιβαρύνει με το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τους χρήστες των πλαισίων αυτών και όχι τους παραγωγούς τους, όπως συνέβαινε στην Τσεχική Δημοκρατία, η θέση σε ισχύ του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, συνοδευόμενη από την υποχρέωση μεταφοράς της διάταξης αυτής στην εθνική έννομη τάξη, επηρέασε, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 53 και 57 των προτάσεών της, καταστάσεις που είχαν διαμορφωθεί πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής.

55 Πράγματι, μια τέτοια μεταβολή της κατανομής του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια, η οποία υφίστατο δυνάμει της ισχύουσας κατά την ημερομηνία διάθεσης στην αγορά των εν λόγω πλαισίων και πώλησής τους σε καθορισμένη τιμή

–ημερομηνία και εμπορική συναλλαγή τις οποίες ο παραγωγός αδυνατεί να τροποποιήσει εκ των υστέρων–, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά εφαρμογή νέου κανόνα επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων κατάστασης η οποία γεννήθηκε υπό το κράτος του παλαιού κανόνα, δεδομένου ότι τα επίμαχα αποτελέσματα είναι ήδη βέβαια από κάθε άποψη και, ως εκ τούτου, γεγενημένα, σε αντίθεση με τα επίμαχα αποτελέσματα στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Μαΐου 2020, Azienda Municipale Ambiente (C-15/19, EU:C:2020:371), η οποία αφορούσε μεταβολή, σε χρόνο κατά τον οποίο ο επίμαχος χώρος υγειονομικής ταφής βρισκόταν ακόμη εν λειτουργία, της διάρκειας της μετά την παύση της λειτουργίας του μέριμνας για τον εν λόγω χώρο.

56 Ασφαλώς, το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να εξαρτάται από το στάδιο εξέλιξης του εθνικού δικαίου. Όταν, όμως, ο νομοθέτης της Ένωσης αφήνει κατ' αρχάς στα κράτη μέλη την επιλογή να καθορίζουν την κατανομή του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από ορισμένα προϊόντα και αποφασίζει στη συνέχεια να θεσπίσει κανόνα δυνάμει του οποίου οι παραγωγοί είναι εκείνοι που πρέπει, σε όλα τα κράτη μέλη, να καλύψουν το συγκεκριμένο κόστος, ακόμη και για προϊόντα που είχαν ήδη διαθέσει στην αγορά σε χρόνο κατά τον οποίο ίσχυε η εν λόγω προγενέστερη νομοθεσία της Ένωσης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κανόνας αυτός εφαρμόζεται αναδρομικώς κατά την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 47 της παρούσας απόφασης και ενδέχεται ως εκ τούτου να παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

57 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξακριβωθεί αν το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, λαμβανομένου υπόψη ότι εφαρμόζεται στα φωτοβολταϊκά πλαίσια που διατέθηκαν στην αγορά μεταξύ της 13ης Αυγούστου 2005 και της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της οδηγίας 2012/19, ήτοι της 13ης Αυγούστου 2012, και ότι, επομένως, διέπει καταστάσεις διαμορφωθείσες πριν από την τελευταία αυτή ημερομηνία, πληροί τους όρους που απορρέουν από την υπομνησθείσα στις σκέψεις 48 και 49 της παρούσας απόφασης νομολογία.

58 Πράγματι, ο νέος αυτός κανόνας συνοδεύεται από ειδικές διατάξεις που καθορίζουν συγκεκριμένα τις προϋποθέσεις διαχρονικής εφαρμογής του, κατά την έννοια της εν λόγω νομολογίας, δεδομένου ότι αφορά ρητώς, και χωρίς καμία αμφισημία, τα απόβλητα που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μετά τις 13 Αυγούστου 2005. Ωστόσο, ένας νέος κανόνας δικαίου ο οποίος εφαρμόζεται σε προηγουμένως διαμορφωθείσες καταστάσεις δεν μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνος με την αρχή της μη αναδρομικότητας των νομικών πράξεων, στο μέτρο που τροποποιεί, εκ των υστέρων και κατά τρόπο απρόβλεπτο, την κατανομή κόστους το οποίο δεν μπορεί πλέον να αποτραπεί, καθόσον οι επιχειρηματίες θεμιτώς στηρίχθηκαν, στο πλαίσιο των εμπορικών συναλλαγών, στην προβλεπόμενη από την τότε ισχύουσα ρύθμιση κατανομή του κόστους και, ως εκ τούτου, στερεί τους επιχειρηματίες από κάθε πραγματική δυνατότητα να λάβουν τα μέτρα τους κατόπιν της έναρξης ισχύος του νέου κανόνα.

59 Εξάλλου, στο μέτρο που, σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 49 της παρούσας απόφασης, η αναδρομική εφαρμογή ενός νέου κανόνα μπορεί επίσης να δικαιολογηθεί όταν τούτο επιβάλλεται από σκοπό γενικού συμφέροντος και όταν η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων προστατεύεται δεόντως, επισημαίνεται ότι, εν προκειμένω, η αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 θα ήταν αντίθετη προς τον σκοπό που εξαγγέλλεται στην αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας αυτής, ήτοι στην ενθάρρυνση των παραγωγών να λαμβάνουν πλήρως υπόψη και να διευκολύνουν, κατά τον σχεδιασμό των προϊόντων τους, την επισκευή, την πιθανή αναβάθμιση, την επαναχρησιμοποίηση, την αποσυναρμολόγηση και την ανακύκλωσή τους. Πράγματι, όπως υποστήριξε η Γερμανική Κυβέρνηση με τις απαντήσεις της στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου προς γραπτή απάντηση, η

επίτευξη του σκοπού αυτού φαίνεται δύσκολη, δεδομένου ότι οι παραγωγοί δεν ήταν σε θέση να προβλέψουν, κατά τον σχεδιασμό των φωτοβολταϊκών πλαισίων, ότι θα υποχρεώνονταν σε μεταγενέστερο χρόνο να διασφαλίσουν τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από τα πλαίσια αυτά.

60 Δεν μπορεί δε να ανατρέψει την εκτιθέμενη στις σκέψεις 47 έως 59 της παρούσας απόφασης συλλογιστική το γεγονός, το οποίο επισήμαναν το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Επιτροπή με τις απαντήσεις τους στις ερωτήσεις του Δικαστηρίου προς γραπτή απάντηση, ότι, κατά το άρθρο 13 της οδηγίας 2002/96, τα φωτοβολταϊκά πλαίσια θα μπορούσαν ενδεχομένως να προστεθούν στο παράρτημα Ι Β της οδηγίας αυτής, στο πλαίσιο των αναγκαίων τροποποιήσεων, μεταξύ άλλων, για την προσαρμογή στην επιστημονική και τεχνική πρόοδο του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής σχετικά με τον υπολογισμό των στόχων αξιοποίησης των ΑΗΗΕ τους οποίους οι παραγωγοί όφειλαν να επιτύχουν. Βεβαίως, η διάταξη αυτή προέβλεπε, ήδη από το 2002, ότι θα ήταν δυνατόν να κληθούν οι παραγωγοί φωτοβολταϊκών πλαισίων να αναλάβουν το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από πλαίσια διατιθέμενα στην αγορά σε μελλοντική ημερομηνία την οποία θα προέβλεπε, ενδεχομένως, νέα οδηγία. Εντούτοις, δεν είναι δυνατόν από την εν λόγω διάταξη να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι παραγωγοί έπρεπε να αναμένουν ότι η υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από ΗΗΕ, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19, θα τους επιβαλλόταν για τα φωτοβολταϊκά πλαίσια που είχαν ήδη διατεθεί στην αγορά μεταξύ 13ης Αυγούστου 2005 και 13ης Αυγούστου 2012.

61 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 παραβιάζει την αρχή της ασφάλειας δικαίου.

62 Επομένως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η διάταξη αυτή είναι ανίσχυρη καθόσον επιβάλλει στους παραγωγούς την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά μεταξύ 13ης Αυγούστου 2005 και 13ης Αυγούστου 2012.

63 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η εξής απάντηση:

– το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 είναι ανίσχυρο, καθόσον η διάταξη αυτή επιβάλλει στους παραγωγούς την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μεταξύ 13ης Αυγούστου 2005 και 13ης Αυγούστου 2012·

– το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει στους χρήστες φωτοβολταϊκών πλαισίων, και όχι στους παραγωγούς των πλαισίων αυτών, την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από τα εν λόγω πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά από τις 13 Αυγούστου 2012, ημερομηνία της έναρξης ισχύος της οδηγίας.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

64 Με το δεύτερο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι η αντίθετη προς οδηγία της Ένωσης νομοθεσία κράτους μέλους θεσπίστηκε πριν από την έκδοση της οδηγίας αυτής ασκεί επιρροή επί της εκτίμησης των προϋποθέσεων στοιχειοθέτησης της ευθύνης του εν λόγω κράτους μέλους για ζημία προκληθείσα σε ιδιώτη λόγω της παράβασης του δικαίου της Ένωσης.

65 Προκαταρκτικώς, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το ερώτημα αυτό υποβάλλεται για την περίπτωση που το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 επιβάλλει να βαρύνει τους παραγωγούς η υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια όσον αφορά τα διατεθέντα στην αγορά το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2013 πλαίσια. Επίσης, στο μέτρο που από την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι η υποχρέωση αυτή πρέπει να επιβληθεί για τα φωτοβολταϊκά πλαίσια που διατέθηκαν στην αγορά από την έναρξη ισχύος της οδηγίας 2012/19, ήτοι από τις 13 Αυγούστου 2012, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το γεγονός ότι η αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης τσεχική νομοθεσία περί αποβλήτων θεσπίστηκε πριν από την εν λόγω οδηγία ασκεί επιρροή επί της εκτίμησης των προϋποθέσεων στοιχειοθέτησης της ευθύνης της Τσεχικής Δημοκρατίας για ζημία προκληθείσα σε χρήστη φωτοβολταϊκών πλαισίων που διατέθηκαν στην αγορά κατά την περίοδο μεταξύ 13ης Αυγούστου 2012 και 1ης Ιανουαρίου 2013.

66 Από τα στοιχεία της δικογραφίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 94 των προτάσεών της, εξακολουθούν να υπάρχουν αμφιβολίες ως προς το αν η διαφορά της κύριας δίκης αφορά πράγματι φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά κατά την περίοδο μεταξύ 13ης Αυγούστου 2012 και 1ης Ιανουαρίου 2013.

67 Υπενθυμίζεται, πάντως, ότι το Δικαστήριο δύναται να αρνηθεί να απαντήσει σε αίτηση εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [απόφαση της 2ας Ιουλίου 2020, Magistrat der Stadt Wien (Grand hamster), C-477/19, EU:C:2020:517, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

68 Κατόπιν των προεκτεθέντων και καθόσον δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι, στο πλαίσιο της εκμετάλλευσης της ηλιακής μονάδας παραγωγής ενέργειας που τέθηκε σε λειτουργία το 2009, η VYSOČINA WIND όντως αγόρασε και χρησιμοποίησε φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά κατά την περίοδο μεταξύ 13ης Αυγούστου 2012 και 1ης Ιανουαρίου 2013, ζήτημα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, πρέπει, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, να απαντηθεί το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

69 Υπενθυμίζεται στο πλαίσιο αυτό ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι, στο δίκαιο της Ένωσης, αναγνωρίζεται δικαίωμα αποζημίωσης εφόσον συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις, ήτοι ο παραβιαζόμενος κανόνας δικαίου αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, η παράβαση είναι κατάφωρη και, τέλος, υφίσταται άμεσος σύνδεσμος μεταξύ της παράβασης της υποχρέωσης που υπέχει το κράτος μέλος και της ζημίας που υπέστησαν οι ζημιωθέντες

(αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1996, Brasserie du pêcheur και Factortame, C-46/93 και C-48/93, EU:C:1996:79, σκέψη 51, και της 8ης Ιουλίου 2021, Koleje Mazowieckie, C-120/20, EU:C:2021:553, σκέψη 61).

70 Επιπλέον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η εφαρμογή των προϋποθέσεων που υπομνήσθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, βάσει των οποίων στοιχειοθετείται η ευθύνη κράτους μέλους για ζημίες που προκαλούνται στους ιδιώτες από παραβιάσεις του δικαίου της Ένωσης που καταλογίζονται σε αυτό πρέπει, κατ' αρχήν, να διενεργείται από τα εθνικά δικαστήρια σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που έχει παράσχει το Δικαστήριο για τη θέση τους σε εφαρμογή (απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

71 Συναφώς, όσον αφορά, ειδικότερα, τη δεύτερη από τις εν λόγω προϋποθέσεις, υπενθυμίζεται ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, το εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί αγωγής αποζημίωσης πρέπει να λάβει υπόψη όλα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί (απόφαση της 29ης Ιουλίου 2019, Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe, C-620/17, EU:C:2019:630, σκέψη 42).

72 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, περισσότερο από έναν μήνα πριν από την έκδοση της οδηγίας 2012/19, ήτοι στις 30 Μαΐου 2012, ο Τσέχος νομοθέτης προσέθεσε στον νόμο περί αποβλήτων το άρθρο 37p το οποίο καθιερώνει την ευθύνη των χρηστών για τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2013. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, ειδικότερα, να διευκρινιστεί αν το γεγονός ότι η Τσεχική Δημοκρατία τροποποίησε τη νομοθεσία της περί αποβλήτων ήδη πριν από την έκδοση της οδηγίας 2012/19 μπορεί να της καταλογιστεί για να στοιχειοθετηθεί ευθύνη της λόγω της αντίθεσης της ανωτέρω εθνικής νομοθεσίας προς την εν λόγω οδηγία.

73 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι η ίδια η οδηγία 2012/19 καθορίζει, στο άρθρο 24, παράγραφος 1, προθεσμία κατά τη λήξη της οποίας πρέπει να έχουν τεθεί σε ισχύ στα κράτη μέλη οι νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για τη συμμόρφωση προς αυτήν, η δε καταληκτική ημερομηνία είναι η 14η Φεβρουαρίου 2014.

74 Συναφώς, μολονότι η οδηγία 2012/19 εφαρμόζεται, αυτή καθεαυτήν, ratione temporis, από τις 13 Αυγούστου 2012, τονίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, καθόσον η αναφερθείσα στην προηγούμενη σκέψη προθεσμία σκοπεί κυρίως στο να παράσχει στα κράτη μέλη τον αναγκαίο χρόνο προκειμένου να θεσπίσουν τα μέτρα μεταφοράς οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, δεν μπορεί να προσαφθεί στα κράτη μέλη ότι δεν μετέφεραν την οδηγία στην εσωτερική έννομη τάξη τους πριν από τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Γεγονός παραμένει όμως ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την επίτευξη του επιδιωκόμενου από την οδηγία αποτελέσματος μέχρι τη λήξη της προθεσμίας αυτής (αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, σκέψεις 43 και 44, και της 27ης Οκτωβρίου 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, σκέψεις 30 και 31).

75 Εκ των ανωτέρω απορρέει, επίσης κατά πάγια νομολογία, ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, τα κράτη μέλη στα οποία απευθύνεται η οδηγία οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την

επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, EU:C:1997:628, σκέψη 45, και της 13ης Νοεμβρίου 2019, Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė, C-2/18, EU:C:2019:962, σκέψη 55).

76 Στην υπό κρίση υπόθεση, το άρθρο 37β του νόμου περί αποβλήτων θεσπίστηκε πριν ακόμη εκδοθεί και δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* η οδηγία 2012/19, οπότε η προθεσμία μεταφοράς της στο εσωτερικό δίκαιο δεν είχε ακόμη αρχίσει να τρέχει, και μάλιστα το άρθρο αυτό θεσπίστηκε πριν ακόμη η εν λόγω οδηγία μπορέσει να παραγάγει έννομα αποτελέσματα έναντι των κρατών μελών που είναι αποδέκτες της.

77 Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Τσεχική Δημοκρατία ότι ενήργησε κατά τρόπο αντίθετο προς τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 75 της παρούσας απόφασης.

78 Επομένως, η προσθήκη στον νόμο περί αποβλήτων, περισσότερο από έναν μήνα πριν από την έκδοση της οδηγίας 2012/19, του άρθρου 37β, το οποίο καθιερώνει την ευθύνη των χρηστών για τη χρηματοδότηση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια διατεθέντα στην αγορά το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2013, δεν μπορεί, αυτή καθεαυτήν, να συνιστά κατάφωρη παραβίαση του δικαίου της Ένωσης.

79 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι κράτος μέλος θέσπισε νομοθεσία αντίθετη προς οδηγία της Ένωσης πριν από την έκδοση της οδηγίας αυτής δεν συνιστά, αυτό καθεαυτό, παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, καθόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται με την εν λόγω οδηγία τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο πριν η οδηγία αποτελέσει μέρος της έννομης τάξης της Ένωσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

80 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ), είναι ανίσχυρο, καθόσον η διάταξη αυτή επιβάλλει στους παραγωγούς την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από φωτοβολταϊκά πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά μεταξύ 13ης Αυγούστου 2005 και 13ης Αυγούστου 2012.

Το άρθρο 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2012/19 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει στους χρήστες φωτοβολταϊκών πλαισίων, και όχι στους παραγωγούς των πλαισίων αυτών, την υποχρέωση χρηματοδότησης του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων που προέρχονται από τα εν λόγω πλαίσια τα οποία διατέθηκαν στην αγορά από τις 13 Αυγούστου 2012, ημερομηνία της έναρξης ισχύος της οδηγίας.

2) Το δίκαιο της Ένωσης έχει την έννοια ότι το γεγονός ότι κράτος μέλος θέσπισε νομοθεσία αντίθετη προς οδηγία της Ένωσης πριν από την έκδοση της οδηγίας αυτής δεν συνιστά, αυτό καθεαυτό, παραβίαση του δικαίου της Ένωσης, καθόσον δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκεται με την εν λόγω οδηγία τίθεται σε σοβαρό κίνδυνο πριν η οδηγία αποτελέσει μέρος της έννομης τάξης της Ένωσης.

(υπογραφές)